

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 11.

Lýsingaprisur fyri petitreglu: 30 øyr. á forsiðuni, 20 øyr. á 3. og 4. síðu. Við stórra lýsingum fest avsláttur í prísinum.

Leygardag hin 16. mars 1935.

Kostar kr. 1,50 fjóðringsárið + Porto. Blaðið verður bílagt á posthúsinum, brævasvarstøðum og skrivstovuni. Telf. 143.

9. árg.

Yvir 100 milliónur.

Hitt størsta tiltakið, sum nøkur dansk ríkisstjórn hefur gjørt

fyri

at bota um hitt støðugt vaksandi arbeiðsloysi, ið er ein hin hervilligasti vansin, sum ein stórir partur av tí uppvaksandi unga liðinum er við at ganga til grundar í bæði sálarliga og líkamliga.

Núsitandi socialist-radikala ríkisstjórnin í Danmark ber í uppskot á ríkisdegi at veita yvir 100 milliónur til vega til ymis stórtøkin arbeiði.

50 milliónur skulu nýtast til arbeiði fyri tey, sum í longri tíð hava gingið arbeiðsleys,

26 milliónur til brýr, vegir og havnir.

25 milliónur til nýggj „grundforbedringsarbeiði“.

Fyri at flest møgulig av teim arbeiðsleysu kunna koma í arbeiði, er uppskot frammi um at nokta yvirarbeiði og at skipa soleiðis, at í statsins neyðhjálpáráðum verða menn at arbeiða hægst 32 tímar ella 4 dagar um vikuna, tó fyri fulla tímaløn.

Fella vinstra og høgra hetta velduga uppskot? — og kann tað skipast soleiðis, at eitt sindur av hesum peningi eisini kann koma at verða ein hjálp til okkara arbeiðsleysu um veturin, um afturhaldsflokkarnir — ið tessverri tykjust einans at yppa akslar — gera eitt undantak í sinum illvilja móti arbeiðarakrøvum um livilig kor?

Arbeiðsloysið — hitt daprasta orðið, ið hann kennir, ið einki annað hevur at daga á enn arbeiðið. Og so er vorðið nú á døgum, at einki arbeiði, ikki bert eina og tvær vikur, men mánaðir, ja ár, er tað, ið ein stórir partur av tí uppvaksandi unga liðinum má freista. Í sannleika ein svárur lutur, ein dæpur lagna.

Arbeiðsloysið — tað er ikki bert hitt hvassasta svørðið: svøltur, neyð og sjúkdómur — hvussu nógvur sjúkdómur stavar ikki frá trot uppá ta neyðurvandi føði, frá kulda og eldslokkingi, tí einki var at keypa brenni og klæði og norandi føði fyri, men tað herjar sum einki annað á sálina, veldir trega og kvøtur — brýtur karakterstyrkina. „Tá ið krubban er tóm...“ Tá stígur hin andaliga sóttin inn um dyrnar aftrat teirri líkamligu neyðini. „Klandur og stríð“ innandura — hat til ein og øll. Ófriður við seg sjálván, næstingar og samfelagið — sálin fyllist við kulda, beiskleika, „disperasjón“. Alt tykist at breista. Vónbrotið nívir, knógvar sálina til jarðar. Hon kennir seg svikna, og hennara solidaritets og álitiskensla fyri og við øðrum lærist og mógvast burtur. Og at enda verður tað so, at arbeiðið, ið ein bønandi

og bað eftir, kemur at standa sum nakað fjarskotið og frammant, sum nakað ómøguligt og motimikið, nakað, ið vekir ólyst, óhug, um tað einaførð eftir mong ára arbeiðsloysi býðst einum. Handalagið og evnini at arbeiða fímillum og javnbjóðis við onnur eru so eisini farin. Hin arbeiðsleysi er so stalt so leingi pindur sum álmissudýr, pindur í svølti og virkisloysi — at hann er vorðin eitt vrak. Hann er vorðin tað, ið menn við einum fremmandum orði rópa „demoraliseraður“. Henda sálarliga neyðin, hetta andaliga brotið er hin størsta vanlukkan. Hetta er tað, ið menn við samvitsku og samkenslu og ábyrgd fyri sínum medmenneskjum harma og ræðast mest av øllum. Teir leggja tí alla orku sína á at berjast imóti arbeiðsloysinum, tí stóra, tí størsta sálar- og líkamsmýroaranum.

Sum arbeiðsloysið er hin størsta banningin, ið kann raka einstaklingin so væl sum eitt heilt fólk, so er

arbeiði

hitt størsta vælsignislið á foldum. Tað ber við sær eydnuna, sunnleikan, lívstreytið og hugin til einstaklingin, til heimið og fjóðina. Tí er hitt stóra loys-

unnar orðið hjá javnaðarmonnum, arbeiðarunum og smámannazettini:

Gev okkum arbeiði, gev okkum loyvi til sjálvi at arbeiða og stríðast fyri okkara dagliga breyð.

Sum áður nortið við her í blaðnum hevur ríkisstjórnin danska borið fram á ríkisdagin eitt megnaruppskot til at hjálpa teirri dansku fjóðini úr tí svára vandinum, sum liggur í tí vaksandi arbeiðsloysinum, og sum hóttar við at taka hana av fótum. Fáa og ongastaðni hevur verið gjørt so nógv fyri hin arbeiðsleysa flokkinn sum í Danmark — størsta takið hevur arbeiðaraflokkurin sjálvur tikið. Í hundradum av milliónum hava teir arbeiðandi latið til teirra arbeiðsleysu kammiratar. Men hesin peningur hevur verið givin sum beinleiðis studningur uttan arbeiði. Men sum ofta av øllum portum hildið fram, ber hin beinleiðis studningurin ein fára við sær við tað, at tað virkar beinleiðis „demoraliserandi“ støðugt at taka imóti hjálp uttan arbeiði sum viðurgjald. Og so er tað tað, at tað ifyllgu galdandi reglur er bert eitt vist tíoðarmark, sum studningurin varir. Og tá hetta tíoðarmark er úti, er hin arbeiðsleysi hjálpalessur.

Ríkisstjórnin hevur barst fyri at býta hin beinleiðis studningin um við arbeiði. Hin ídnaasti talsmaðurin fyri hesum hevur verið socialministarinn Steineke. Hann fekk sett eina nevnd til at kanna møguleikan fyri nýggjum arbeiðum. Henda nevnd hevur arbeitt yvir háls og herðar og nú avgreitt eitt áliti um líkindini fyri at seta munandi arbeiði í verk. Burtur úr hesum sakliga áliti nevndarinnar hevur so ríkisstjórnin útarbeitt áðurnevnda stórflingna uppskot, hvareftir yvir 100 milliónur verða at nýta til nýggj arbeiði. Vinnur hetta uppskot frama, vilja

yvir 30.000, sum í longri tíð hava gligið arbeiðsleys, fáa arbeiði inn til fyra dagar um vikuna fyri fulla tímaløn.

Fyri at fáa flest møgulig í arbeiði er eisini uppskot frammi um at sýta yvirarbeiði.

Tey arbeiði, ið talan er um at seta í verk, eru í høvuðsheitinum vegir, havnir og brýr.

Arbeiðarafjöldin í Danmark væntar í spenningsi, um vinstra og høgra, ið hava meirilutan í landstinginum, vilja fella hesa stórflingnu ætlan socialistanna

og teirra radikala. Útlitið er ikki hitt besta. Afturhaldsflokkanna móttøka er at byrja við ikki hin hjartaligasta. Men tað kann vera, at teir fara at aftra seg, tá ið avgeringarstundin kemur. Vera teir at høgga hetta tiltak niður, verður óivað avgerðin lögð fyri veljarafjöldina — og tá kann tað henda, at afturhaldið ikki verður tiggju ferðir fegin við dómin.

Arbeiðsloysið er stórt her á landi um veturin. Her er sanniliga tørvur á, at nakað munagott verður gjørt fyri at bota um tær smáu innatøknar, ið minni, minni enn so røkka til „dagin og vegin“. Okkum liggur tí beint fyri at spyrja í sambandi við hesa her umtalaðu stóru tiltælan:

Kunnu vit Føroyingar koma uppi part?

Vit skulu alt fyri eitt viðganga, at tað liggur ikki beint á veginum hjá okkum at koma við, hóast vit eru ein partur, eitt amt í ríkinum, tí

okkara heiðraðu stóru flokkar, sambandið og sjálvstýrið, hava reitt so upp fyri smámanninum her á landi, at tann sociala lógskipan, sum er grundarlagið fyri teim stórflingnu tiltøkum fyri smámen og arbeiðsleys í Danmark, heilt og als saknast her hjá okkum, hóast henda lógskipan hevur verið boðin okkum ferð eftir ferð.

„Ørindasveinur.“

Í seinasta blaði nortu vit við eitt goys í „Krossi“ av einum ørindasveini teirra stóru innanyri Vinnuflokkin. Vit hildu, at doma eftir tónalagnum og ørindunum, at hesin gevi sveinur ikki var nakar verunligur arbeiðari.

Eitt nýtt goys í „Krossi“ seinasta óndsgd av hesum sonnevnda „arbeiðara“ hevur gjørt okkum fullvisar í, at rætt høvdu vit. Hann kennir seg so meinstantungan, at orðið „plette“ surrar sum skinnfluga í heysinum, og hann melur á kúluni, fyri at finna hvør tað var, ið stakk. Hann tekur tann fyrsta tann besta og gloymir als, at „Smiril“ siglir norðeftir hósdag. Serliga hjartaillsku hevur hann av, at hann ikki torir at vóna, at blaðið „Socialurinn“ fer at bráðdoyggja eins og tey av honum á sinni fódraðu nazi-, faci-, bolsi-blað-

Bestu og biligastu

Sukurvørur

Sukurvørurhúsið.

skotini gjørdur. Fyrigvev okkum, at vit leggja kol omaná við at upplýsa, at síðan Dam-Danbjørg-Mouritsen tóku sær um reiggj at tala smámansins sak í hesum blaði, er tað á nógvum plássum stökkið fleiri hundrad procent fram í lesarum og haldarum. Einans í einari oyggj — og tað er hvørki hin størsta ella næststørsta — er tað frá fáum haldarum gingið fram til hálvtríðja hundrad fastar haldarar. So vónirnar fyri deyðanum eru ikki góðar, sjálvt um bønin til okkara dansku bróður um endiligu ikki at styðja okkum, skuldi vorðin hoyrd. Men miss nú ikki tær forlornu arbeiðaratenninar fyri borð, um tað slær fyri hjartað og setur ymsar vegir!

Á, nei. Persónligur forfeilur berst vist eingin hvørki Danbjørgi ella teim, ið stjórna „Socialinum“, av teirra blaðstarvi og politikki. Teir, ið kenna víðurskiptini, vita, at tað er tvørturímóti. Men nær hava teir fyrstu slóðararnir innan fyri smámansins politikk, socialismuna, notið frama og persónligan forfeil? Í Føroyum, hvor ið víðurskiptini eru smærri enn nakra aðra staðni er einki undantak í so máta.

Vit takka annars tí fíkledda „arbeiðara“ fyri, at hann so klárliga við gallsprongda, men tó deydshangna goysi sínum hevur sýnt harra síns ræðslu fyri „Socialinum“ tað er okkum ein heiður og prógv fyri, at vit eru á beinari leið í orrustuni fyri smámannin, Føroya fiskimann og óforfalskaða arbeiðara. Vit lova at halda áfram á greiðari støðu, sjálvt um einir hvørjir huldur ørindasveinar vilja villa hin minna mannin, sum t. d. tá ið ørindasveinurin í „Krossi“ ósmæin spekulerar í at tilleggia okkum ein „lurvutan politikk“, tá ið kløvningur kom í F. F. Vit hava altíð manað til samanhald og talað imóti spreinging. Og — ið undirstrikandi, at vit ikki høvdu umstøður til at taka dagar fímillum ójavnan innanflokks — róptu vit eisini tá, alt fyri eitt, vit fingu frega um ójavnan fyrst av øllum bløðum, eitt varskó til fiskimenninar um undir ongum fori at fara so fram, at fiskimaður kom at standa móti fiskimanni. Fiskimenn okkara vóru líbetur ov væl síðaðir og at sær komnir til at gera annað.